Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000503

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 11-02-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мойсеєнко Ірина Михайлівна
2. Iryna M. Moiseienko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна педагогіка

Дата захисту: 17-07-2023

Спеціальність за освітою: Олігофренопедагогіка

Місце роботи здобувача: Комунальний заклад вищої освіти "Дніпровська академія неперервної освіти" Дніпропетровської обласної ради"

Код за ЄДРПОУ: 41682253

Місцезнаходження: вул. Володимира Антоновича, буд. 70, Дніпро, Дніпровський р-н., 49006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Обласна рада

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 1769

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.37

Тема дисертації:

1. Формування сенсомоторних компетенцій дітей старшого дошкільного віку з розладами аутичного спектра.
2. Formation of sensorimotor competencies of older preschool children with autism spectrum disorders.

Реферат:

1. У дисертації обґрунтовано теоретичні основи вивчення сенсомоторних компетенцій. Визначено сутність процесу сенсомоторного розвитку, що полягає у забезпеченні достатнього рівня сформованості сенсомоторних компетенцій для ефективної пізнавальної діяльності дітей з розладами аутичного спектра, який ґрунтується на основі образів сприйняття та є наслідком їх переробки. Обґрунтовано положення про неможливість адекватного психофізичного розвитку дитини без опори на повноцінне сприйняття. Досліджено сутність компетентнісного підходу до навчання та виховання дітей дошкільного віку з розладами аутичного спектра як забезпечення здатності дитини діяти в різних ситуаціях. Визначено межі (рівні) формування сенсомоторних компетенцій дітей означеної категорії, що здійснюється за допомогою спеціальної організації різних видів діяльності за участі фахівця, створення різноманітних ситуацій спрямованих на проживання їх дитиною і, як наслідок, надбання нею необхідного компетентнісного досвіду.

Зазначено, що сенсомоторна компетентність є базовою для дошкільників із розладами аутичного спектра, спрямованою, зокрема, як на опанування відповідних компетенцій, так і на успішну адаптацію у сучасному соціумі загалом. Досліджено, що в умовах сьогодення в закладах дошкільної освіти приділяється недостатньо уваги цілеспрямованому впливу на формування у дітей старшого дошкільного віку з розладами аутичного спектра сенсомоторних компетенцій. Водночас, з'ясовано, що успішність виконання навчально-виховних завдань в організованому освітньому середовищі залежить від рівня сформованості сенсомоторного розвитку. На підставі здійсненого аналізу наукових підходів до розуміння готовності дітей з розладами аутичного спектра до освітньої діяльності, з урахуванням вікових та сенсомоторних особливостей, вимог державного стандарту освіти, що реалізується в сучасних умовах освітнього процесу сутність формування сенсомоторних компетенцій дітей старшого дошкільного віку з розладами аутичного спектра ми визначаємо як складну динамічну систему, що характеризується змістом (програмою, спрямованістю, стратегією), засобами (технологіями, методами, прийомами), стратегіями формувального впливу фахівців. Обґрунтовано структуру сенсомоторної компетентності, виокремлено такі сенсомоторні компетенції, як: «Володіння своїм тілом», що характеризує наявність відповіді нервової системи на вестибулярно-білатерально-постурально-гравітаційні відчуття. Вестибулярна реакція розглядається нами як координатор рухів тіла та очей; за її допомогою відбувається усвідомлення положення тіла у просторі; забезпечується стабільність зорового поля; ступінь розвитку білатеральної координації визначається якістю виконання дії двома сторонами тіла одночасно, чи поперемінно; постуральні реакції автоматично регулюють положення тіла, постуральні підстроювання, фонові рухи; підтримку рівноваги та координують роботу рук; гравітаційна впевненість це реакція на рух та положення тіла відносно Землі; пропріоцептивні, епікритичні та протопатичні відчуття, це відчуття, які спрямовані на взаємодію із зовнішніми тілами, пов'язані з отриманням інформації від власного тіла, яке, в свою чергу, виступає як посередник у контакті з предметами навколишнього середовища. «Планування руху» – визначається нами як планування, виконання та мотивація моторної дії, що є необхідним для цілеспрямованої поведінки, а також як здатність відтворювати послідовність рухів великої, дрібної, артикуляційної моторики; виконання рухів за командою; знання схеми тіла. «Контроль руху» – вбачається нами як зорове та слухове сприйняття, складовими яких є зорова та слухова функції, завдяки яким проходить інтеграція зорово-просторових координат інформації про середовище, що допомагає організовувати рух, не наштовхуючись на предмети, що навколо. Керуючись засадами державної політики щодо компетентнісного підходу визначеними у Базовому компоненті дошкільної освіти, у якому зазначено перелік та необхідний рівень оволодіння базовими компетенціями для дитини старшого дошкільного віку та забезпечує їй повноцінний психофізичний та особистісний розвиток її готовність до навчання у школі; розглядаючи наукову літературу, присвячену вивченню проблематики аутизму та розвитку сенсомоторики у дітей з розладами аутичного спектра, де вказується на те, що розвиток сенсомоторики гармонійно впливає на загальний розвиток дитини її соціалізацію, тощо; спираючись на професійну діяльність спеціальних педагогів, що відмічали незначну ефективність своєї діяльності з дітьми з розладами аутичного спектра було розроблено, програму, методику та подано модель формування сенсомоторних компетенцій дітей з розладами аутичного спектра. Аналіз педагогічної літератури і досліджень, що стосуються формування сенсомоторних компетенцій, дозволив нам у цій моделі розкрити принципи формування сенсомоторних компетенцій, методи і прийоми; етапи вивчення, мету і зміст кожного етапу, характеристику застосованих вправ.

2. The dissertation substantiates the theoretical foundations of the study of sensorimotor competencies. The essence of the process of sensorimotor development, which is to ensure a sufficient level of sensorimotor competencies for effective cognitive activity of children with autism spectrum disorders, which is based on images of perception and is a consequence of their processing. The opinion about impossibility of adequate psychophysical development of the child without reliance on full-fledged perception is confirmed. The essence of the competence approach to education and upbringing of children with ASD as the child's ability to act in different situations is studied. The framework of formation of sensorimotor competencies of preschool children, which is carried out through the organization of various activities, organization of various situations aimed at the child's

living and gaining the necessary practical and life experience. It is noted that sensorimotor competence is a basic competence for preschoolers with ASD, aimed at successful adaptation in modern society. It has proved that in today's conditions in preschool institutions insufficient attention is paid to the purposeful influence on the formation of sensorimotor competencies by children 5-6-7 years of age with disorders of the autistic spectrum. At the same time, it is emphasized that the success completed of tasks in the educational environment depends on a sufficient level of sensorimotor development. Understanding the readiness of children with autism spectrum disorders for educational activities involves taking into account age, sensorimotor characteristics and the requirements of the state standard of education. The analysis of scientific approaches revealed the essence of the formation of sensorimotor competencies of older preschool children with autism spectrum disorders. We define it as a complex dynamic system that determines the direction, strategy and methods of work on the formation of sensorimotor competencies. The purpose of the formation of sensorimotor competencies, we see the successful activities of children with autism spectrum disorders in society. In the structure of sensorimotor competence, such sensorimotor competences are distinguished as: possession of one's body – characterizes the presence of the nervous system's response to vestibular-bilateral-postural-gravitational sensations. Vestibular response is considered by us as a coordinator of body and eye movements. With its help there is an awareness of the position of the body in space, the stability of the visual field is ensured. The degree of development of bilateral coordination determines the quality of action by both sides of the body simultaneously or alternately. Postural reactions automatically regulate body position, postural adjustments, background movements, balance, and hand coordination. Gravitational confidence is a reaction to the acceleration and position of the body relative to the Earth. Proprioceptive, epicritical and protopathic sensations are sensations that are aimed at interacting with external bodies, associated with receiving information from your own body, which acts as a mediator in contact with objects in the environment. Movement planning – is defined by us as the planning, execution and motivation of motor action, which is necessary for purposeful behavior that is able to reproduce the sequence of movements of large, small, articulatory motility; performing team movements; knowledge of the scheme of the body. Motion control – we see it as visual and auditory perception, components of which are visual and auditory functions, through which the integration of visual-spatial coordinates of information about the environment, which helps to organize movement without encountering objects around. The state policy of modern education determines the competence approach to schooling. Starting with preschool education, the Basic Component lists the required level of mastery of basic competencies by older preschool children. The full psychophysical and personal development of the child, readiness for schooling is provided. Considering the scientific literature devoted to the study of autism and the peculiarities of sensorimotor disorders in children with autism spectrum disorders, it is clear that the development of sensorimotor sensations harmoniously affects the overall development of the child, his socialization. Based on the professional activity of special teachers and scientific achievements in the field of special psychology and pedagogy, a methodology was developed and a model of formation of sensorimotor competencies of children with autism spectrum disorders was presented.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Мойсеєнко І. М. Теоретичні підходи до дослідження аутизму в Україні. Інноваційна педагогіка, вип. 10, 2019. С.58 – 63.http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/10/part_1/13.pdf
- 2. Мойсеєнко І. М. Нейронауки як підґрунтя до корекції сенсомоторики дітей з розладами аутичного спектра. Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. Харків, 2019. Вип. 61. С. 122 – 131.

http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/pedagogy/article/view/3236

- 3. Мойсеєнко І. М. Визначення симптомів аутизму у наукових дослідженнях 40-60-х років XX століття. Virtus: Scientifik Journal / Editor-in Chief M.A. Zhurba – January # 30, 2019. Pp. 117 – 120.http://conference-ukraine.com.ua/ru/virtus/archivej/
- 4. Мойсеєнко І. М. Особливості вестибулярно-білатерально-гравітаційно-постуральних реакцій дітей з РАС. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 26. С. 91 – 96.http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/26/19.pdf
- 5. Мойсеєнко І. М. Стратегія, що спрямована на рішення вестибулярних проблем у дитини з РАС. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць. 2020. № 72. Т.1. С.125 – 130.http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/72/part_1/24.pdf
- 6. Мойсеєнко І. М. Характеристика структурних компенентів сенсомоторної компетентності дітей з РАС. Viae Educationios: Studies of Education and Didactics. 2022. № 49. С. 93 – 98. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/49_2022/part_2/49-2_2022.pdf
- 7. Мойсеєнко І. М. Принципи формування сенсомоторних компетенцій у дітей з РАС. Acta Paedagogica Volynienses. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. № 2. Т. 2. С. 202 – 210 URL: ttp://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/issue/view/34
- 8. Мойсеєнко І. М. Теоретичні аспекти дослідження проблем сенсорної діяльності дітей дошкільного віку із порушенням аутичного спектра. Нова педагогічна думка. 2018. № 2 (94). С. 79 – 81. ttp://catalog.libr.rv.ua:81/cgi bin/irbis64r_17/cgiirbis_64.exe?LNG=en&C21COM=S&I21DBN=BD1&P21DBN=BD1&S21FMT=fullwebr&S21ALL=%28%
- 9. Лапін А. В., Мойсеєнко І. М. Аналіз діагностичного інструментарію для визначення стану психофізичного розвитку як необхідна складова забезпечення корекційно-розвивального маршруту дитини з розладом аутичного спектра. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : журнал, 1 (15). 2019. С. 173 – 188. https://zounb.zp.ua/node/7299 бібліографічний покажчик «Діти з особливими потребами в освітньому просторі України». https://lib.iitta.gov.ua/719568/1/%D0%97%D0%B1_15_2019.pdf
- 10. Мойсеєнко І. М. Аналіз методів діагностики сенсомоторного розвитку дітей з розладами спектра аутизма. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : журнал, 1 (15). 2019. С. 223 – 234. https://zounb.zp.ua/node/7299 бібліографічний покажчик «Діти з особливими потребами в освітньому просторі України» (https://zounb.zp.ua/node/5808#q1). https://lib.iitta.gov.ua/719568/1/%D0%97%D0%B1_15_2019.pdf

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: організаційно-методичне забезпечення діяльності фахівців навчально-реабілітаційних центрів, дошкільних закладів освіти, що навчають дітей з рас

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0118U004949 0118U003348

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лапін Андрій Володимирович

2. Andrii V. Lapin

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1717-7892

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=0XyKY6sAAAAJ&hl=uk

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Скрипник Тетяна Вікторівна
2. Tetiana V. Skrypnyk

Кваліфікація: д.психол.н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8511-4984

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 45307965

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дегтяренко Тетяна Миколаївна
2. Tetyana M. Dehtyarenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7153-9706

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=HUxH3kkAAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чеботарьова Олена Валентинівна
2. Olena V. Chebotarova

Кваліфікація: д.пед.н., старший науковий співробітник, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4560-3708

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=SCXS9zcAAAAJ

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Омельченко Ірина Миколаївна
2. Iryna M. Omelchenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4698-0273

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=VERYyLAAAAAJ&hl=uk

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлинського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Засенко В'ячеслав Васильович

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Засенко В'ячеслав Васильович
Відповідальний за підготовку облікових документів	Баташева Наталія Іванівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна